

Coperta: Oleg Usatai

Pe copertă – Antelope Canyon –
fotografiat de dr. Ken Lunde.

Copyright©2021 Editura Ascendent
www.edituraascendent.ro
E-mail: cartiascendent@gmail.com

Editor: Clara Toma

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi fotocopierea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului, reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HEARN, LAFCADIO

Kokoro: păreri și ecouri despre viața interioară japoneză

/ Lafcadio Hearn ; trad. de Neculai Amălinei. - București :

Ascendent, 2021

ISBN 978-606-9050-37-8

I. Amălinei, Neculai (trad.)

39

008

LAFCADIO HEARN

心 – KOKORO

**Păreri și ecouri despre viața interioară
japoneză**

Traducere de Neculai Amălinei

EDITURA ASCENDENT
2021

LAFCADIO HEARN (1850-1904), scriitor și publicist, s-a născut în insula grecească Lefkada, de unde și prenumele primit la naștere, și-a petrecut copilăria și adolescența în Irlanda, alături de familia tatălui său, după care a emigrat în Statele Unite, la Cincinnati. Aici și-a început prodigioasa carieră jurnalistică, lucrând ca reporter pentru *Daily Enquirer* și *The Cincinnati Commercial*. În paralel, înființează revista de satiră *Ye Giglampz*, traduce în limba engleză din operele scriitorilor francezi și se stabilește în New Orleans, unde va locui timp de aproape un deceniu. În noul oraș, paleta subiectelor publicistice se lărgeste vizibil, de la reportajele despre lumea promiscuă a marilor orașe, pentru care devenise celebru, la caricaturi, prezentări de carte și materiale despre scrierile budiste și sanscrite. După doi ani petrecuți în Indiile de Vest, unde fusese trimis corespondent pentru *Harper's*, a scris și primele sale două volume, *Two Years in the French West Indies* și *Youma, the Story of a West-Indian Slave*, ambele apărute în 1890. În același an este trimis corespondent în Japonia. Cucerit iremediabil de spiritul și frumusețea noii țări, va renunța aproape imediat la post pentru a deveni profesor de limba engleză, mai întâi la școala din Matsue și apoi la Universitatea Imperială din Tokyo și la Universitatea Waseda, se va căsători, va primi cetățenia japoneză odată cu noul său nume, Koizumi Yakumo, și va adopta religia budistă. Scrierile sale despre realitățile nipone l-au făcut cunoscut și apreciat în întreaga lume, atât de către occidentali, cât și de japonezi. Dintre lucrările publicate menționăm: *Glimpses of Unfamiliar Japan* (1894), *Out of the East: Reveries and Studies in New Japan* (1895), *Gleanings in Buddha-Fields: Studies of Hand and Soul in the Far East* (1897), *Japanese Fairy Tales* (1898), *In Ghostly Japan* (1899), *Japanese Lyrics* (1900), *Kottō: Being Japanese Curios, with Sundry Cobwebs* (1902).

NECULAI AMĂLINEI (n. 1951), inginer, traducător, redactor, editor executiv și director de publicație, preocupat de inginerie lingvistică și cultură japoneză. Este editor executiv al lucrării *Kanji în 60 de texte*, publicată de Editura Business Print cu asistență financiară oferită de Japan Foundation, Urawa, Japonia. La Editura Polirom semnează traducerea și comentariile la: *Cartea celor cinci cercuri – Gorin no Sho* de Miyamoto Musashi (ed. I, 2000; ed. a IV-a, 2018), *Zen în artele marțiale* de Joe Hyams (2014), *Introducere în budismul Zen* de Daisetz T. Suzuki (2015), cursul practic *Limba japoneză. Simplu și eficient* (ed. I, 2003; ed. a IX-a, 2019), volumul *Limba japoneză. Simplu și eficient. Caiet de exerciții* (în colaborare; ed. I, 2012; ed. a III-a, 2019)), *Dicționarul Japonez-Român de Gakushū Kanji* (în colaborare cu Jack Halpern; 2008, 2011) și *Dicționarul Japonez-Român* (în colaborare cu Jack Halpern, 2013). La Editura Timpul semnează traducerile lucrărilor *Haiku* de Masaoka Shiki (2014) și *Cascada viitorului* de Natsuishi Ban'ya (2014).

CUPRINS

ÎNTR-O GARĂ	9
GENIUL CIVILIZAȚIEI JAPONEZE	13
CÎNTĂREAȚA DE STRADĂ.....	31
DINTR-UN JURNAL DE CĂLĂTORIE.....	37
CĂLUGĂRIȚA DE LA TEMPLUL AMIDA.....	51
DUPĂ RĂZBOI.....	61
HARU	75
O PRIVIRE ASUPRA TENDINȚELOR.....	83
PRIN FORȚA KARMEI.....	103
UN CONSERVATOR	113
ÎN AMURGUL ZEILOR	137
IDEEA DE PREEXISTENȚĂ	145
ÎN VREMEA HOLEREI	165
CÎTEVA GÎNDURI DESPRE CULTUL STRĂMOȘILOR	171
KIMIKO	195

*M-aș bucura ca frumusețea acestei cărți și
spiritul profund cu care a fost scrisă, să își
găsească locul potrivit în inima cititorilor,
așa cum și le-au găsit în inima mea.*

Clara Toma, editor

心

Lucrările ce compun acest volum vorbesc mai mult despre viața interioară decât despre cea socială din Japonia – motiv pentru care ele au fost grupate sub titlul *Kokoro* (inimă). Scris cu caracterul de mai sus, acest cuvânt semnifică, de asemenea, minte, în sensul emoțional; spirit, curaj, determinare, sentiment, afecțiune, iar sensul interior – exact cum se spune în limba engleză „*the heart of things*.”

Kobe, 15 septembrie 1895

I
ÎNTR-O GARĂ

Ziua a șaptea a lunii a șasea – anul 26 din era Meiji.

Leri o telegramă de la Fukuoka a anunțat că un criminal disperat capturat acolo urma să fie adus pentru judecată astăzi la Kumamoto, cu trenul ce trebuie să sosească la amiază. Un polițist din Kumamoto s-a dus la Fukuoka pentru a lua prizonierul în custodie.

Acum patru ani un hoț puternic a intrat noaptea într-o casă de pe Strada Luptătorilor, a îngrozit și a legat locatarii, luând cu sine o mulțime de lucruri valoroase. Urmărit cu pricepere de către poliție, a fost capturat în mai puțin de douăzeci și patru de ore – chiar înainte de a putea dispune de prada sa. Însă, pe când a fost dus la secția de poliție, el și-a distrus legăturile, a smuls sabia persoanei care îl capturase, a ucis-o și a evadat. Nimic mai mult nu s-a auzit despre el pînă săptămîna trecută.

Apoi, un detectiv din Kumamoto, întîmplîndu-se să viziteze închisoarea Fukuoka, a văzut printre cei osîndiți la muncă grea o figură pe care o avea imprimată pe creier. „Cine este acest om?”, a întrebat pe soldatul de gardă. „Un hoț”, a fost răspunsul, „înregistrat sub numele de Kusabe.” Detectivul a mers pînă la deținut și a spus: „Kusabe nu este numele tău. Nomura Teichi – ești reclamat în Kumamoto pentru crimă”. Criminalul a mărturisit tot.

M-am dus împreună cu o mulțime mare de oameni pentru a asista la sosirea în gară. Mă așteptam să aud și să văd furie. Mă temeam chiar de o eventuală violență. Ofițerul ucis era îndrăgit. Rudele sale urmau să se afle în siguranță printre spectatori, iar o mulțime din Kumamoto nu este foarte prietenoasă. Mă gîndeam, de asemenea, să găsesc mulți polițiști la datorie. Bănuielile mele erau greșite.

Trenul se opri în tabloul obișnuit de grabă și zgomot – alergătura și zgomotul pasagerilor ce purtau *geta*, țipete de băieți dorind să vîndă ziare japoneze și limonadă de Kumamoto. Am așteptat în afara barierei aproape cinci minute. Apoi, împins printr-o ușiță de către un sergent de poliție, a apărut prizonierul

– un bărbat sălbatic și puternic, cu capul aplecat și brațele legate la spate. Prizonierul și paznicul său s-au oprit amîndoi în fața ieșirii, în timp ce lumea se îmbulzea înainte pentru a vedea, însă în tăcere. Apoi polițistul a strigat: „Sugihara San! Sugihara O-Kibi! Este ea prezentă?”

O femeie mică și fragilă care stătea lîngă mine, cu un copil în spate, a răspuns: „Hai!” și a avansat prin mulțime. Aceasta era văduva celui ucis, iar copilul pe care îl ducea în spate era fiul său. La o mișcare a mîinii ofițerului, mulțimea s-a retras, pentru a lăsa loc liber în jurul deținutului și escortei sale. În spațiul acela femeia cu copilul stăteau față în față cu criminalul. Era o tăcere de moarte.

Apoi ofițerul se adresă doar băiatului. El vorbea cu voce scăzută, dar atît de clar încît am putut înțelege fiecare silabă: „Micuțule, acesta este omul care l-a ucis pe tatăl tău acum patru ani. Atunci nu erai încă născut, te aflai încă în pîntecele mamei tale. Pentru că nu ai un tată care să te iubească acum este din cauza acestui om. Uită-te la el – aici ofițerul, punînd o mîină pe bărbia deținutului, l-a forțat cu asprime să-și ridice ochii – uită-te bine la el, micuțule! Nu-ți fie frică. Este dureros, dar este de datoria ta. Uită-te la el!”

Peste umărul mamei, băiatul se uita lung, cu ochii larg deschiși, ca și cum ar fi fost cuprins de frică. Apoi a început să suspine, după care au apărut lacrimile. Privea însă continuu și fără ezitare, uitîndu-se direct înspre fața aplecată.

Mulțimea părea că nu mai respiră.

Am văzut trăsăturile feței deținutului deformîndu-se. L-am văzut dintr-o dată aruncîndu-se în genunchi, în pofida cătușelor, și lovindu-se cu fața în țărînă, strigînd în același timp, într-o izbucnire de remușcare care-ți zgîria urechile, făcînd să-ți tremure inima: „Iertare! Iertare! Iertă-mă micuțule! Ceea ce am făcut – nu din ură a fost făcut, ci doar dintr-o spaimă cumplită, în dorința mea de a evada. Am fost rău, foarte rău. Ți-am făcut un rău cumplit! Acum însă, pentru păcatul meu mă duc să mor. Îmi doresc să mor. Mă bucur să mor! De aceea, micuțule, ai milă și iartă-mă!”

Copilul plîngea încă în tăcere. Ofițerul ridică criminalul care tremura. Mulțimea mută s-a despărțit la stînga și la dreapta pentru a-i lăsa să treacă. Apoi, aproape dintr-o dată toată lumea a început să plîngă. Iar cînd gardianul, turnat parcă în bronz, a trecut, am văzut ce nu văzusem niciodată pînă acum – ceea ce nu voi mai vedea, probabil, din nou – lacrimile unui polițist japonez.

Mulțimea s-a retras și m-a lăsat meditănd asupra învățăturii ciudate a spectacolului. Aici era administrarea justiției, fermă și totuși compătimitoare – forțînd cunoașterea unei infracțiuni prin exemplul patetic al rezultatului său cel mai simplu. Aici era o căință disperată, rugîndu-se numai pentru iertare înainte de moarte. Și aici era poporul, poate cel mai periculos din Imperiu atunci cînd era înfuriat – înțelegînd tot, afectat de tot, mulțumit cu căința și rușinea – revărsînd, nu furia, ci numai marea durere a păcatului, prin simpla experiență profundă a dificultăților vieții și a slăbiciunii naturii umane.

Dar cel mai important, fiind și cel mai oriental, rezultat al episodului era că apelul la remușcare a fost făcut prin intermediul sentimentului de paternitate al criminalului – dragostea puternică pentru copii, ce constituie o parte considerabilă a sufletului fiecărui japonez.

Există o poveste despre cel mai faimos dintre toți tâlharii japonezi, Ishikawa Goemon, care a intrat noaptea într-o casă pentru a ucide și a fura. El a fost însă fermecat de zîmbetul unui copil care și-a întins mîinile spre el și a rămas să se joace cu micuța creatură, pînă cînd toate șansele de a-și realiza scopul s-au pierdut.

Nu este greu de crezut această poveste. În fiecare an evidențele poliției informează despre compasiunea arătată copiilor de către infractorii profesioniști. Acum cîteva luni un caz de crimă îngrozitoare a fost publicat în ziarele locale – masacrarea unei familii de către hoți. Șapte persoane au fost pur și simplu măcelărite în timp ce dormeau. Însă poliția a descoperit un băiețel aproape nevătămat, plîngînd singur într-o baltă de sînge. De asemenea, s-a dovedit că cei care au ucis au avut o grijă deosebită să nu rănească copilul.

II

GENIUL CIVILIZAȚIEI JAPONEZE

I

Fără a pierde o singură navă sau o singură bătălie, Japonia a dărâmat puterea Chinei, a făcut o nouă Coree, și-a extins propriul teritoriu și a schimbat fața politică pentru tot Orientul. Uimitor, acest lucru a părut posibil politic, dar este mult mai uimitor din punct de vedere psihologic – deoarece aceasta reprezintă rezultatul unei mari acțiuni de capacități cu care rasa nu a fost niciodată creditată în străinătate, capacități de ordin superior. Psihologul știe că așa-numita „adoptare a civilizației occidentale” într-un timp de treizeci de ani, nu poate însemna adăugarea la creierul japonez a orice organe sau puteri absente anterior din acesta. El știe că acest lucru nu poate să însemne orice schimbare bruscă în caracterul mental sau moral al rasei. Astfel de modificări nu sînt făcute într-o generație. Civilizația transmisă funcționează mult mai lent, necesitînd chiar sute de ani pentru a produce anumite rezultate psihologice permanente.

În această lumină Japonia se înfățișează ca țara cea mai extraordinară din lume, iar cel mai minunat lucru din întregul ei episod de „Occidentalizare” este dat de creierul rasei ce a putut suporta un șoc atît de greu. Cu toate acestea, deși fenomenul este unic în istoria omenirii, ce înseamnă în realitate? Nimic mai mult decît rearanjarea unei părți a mecanismului pre-existent de gîndire. Chiar și așa, pentru mii de spirite tinere, aceasta a însemnat moartea. Adoptarea civilizației occidentale nu a fost deloc un lucru atît de ușor, după cum își imaginau unele persoane care nu se gîndesc la nimic. Și este destul de evident că reajustările mentale, efectuate la un cost care rămîne să fie spus, au dat rezultate bune doar pe direcțiile în care rasa a arătat întotdeauna înzestrări cu capacități speciale. Astfel, adaptările invențiilor industriale occidentale au avut rezultate admirabile în mîinile japoneze – au produs rezultate excelente în acele meserii în care națiunea fusese expertă, în alte moduri,

neobișnuite, de foarte multă vreme. Nu a fost nici o schimbare – nimic mai mult decît transformarea abilităților vechi în direcții noi și mai vaste. Profesiile științifice atestă aceeași situație. În anumite aspecte ale științei, cum ar fi medicina, chirurgia (nu există chirurghi mai bun în lume decît japonezii), chimia, microscopia, geniul japonez este adaptat în mod natural, iar toate acestea s-au auzit în lumea întregă. În război și în arta guvernării, ea a arătat o forță minunată, japonezii fiind caracterizați, de-a lungul istoriei lor, printr-o mare capacitate militară și politică. Nimic remarcabil nu a fost făcut, totuși, în direcții străine geniului național. De exemplu, în studiul muzicii occidentale, artei occidentale, literaturii occidentale, se pare că timpul a fost pur și simplu pierdut¹. Aceste lucruri ce fac apel extraordinar la viața noastră emoțională, nu au aceeași semnificație pentru viața sentimentală japoneză. Fiecare cugetător serios știe că transformarea emoțională a individului prin educație este imposibilă. A-ți imagina caracterul emoțional al unui oriental transformat într-un interval scurt de treizeci de ani, prin contactul cu ideile occidentale, este absurd. Viața emoțională, fiind mai veche și mai profundă decît viața intelectuală, nu poate fi modificată brusc de o schimbare de mediu înconjurător, așa cum suprafața unei oglinzi nu se poate modifica datorită trecerii reflexiilor. Tot ceea ce a fost Japonia în măsură să facă atît de miraculos de bine, a fost făcut fără nici un fel de auto-transformare.

1. Într-un sens limitat, arta occidentală a influențat literatura japoneză și teatrul japonez, dar caracterul influenței demonstrează diferența rasială la care mă refer. Piese europene au fost remodelate pentru scena japoneză, iar romane europene au fost rescrise pentru cititorii japonezi. Dar o versiune literală este rareori încercată, deoarece evenimentele originale, gîndurile și emoțiile ar fi de neînțeles pentru cititorul sau spectatorul mediu. Subiectele sînt adaptate, sentimente și evenimente sînt complet transformate. „Noua Magdalenă” devine o fată japoneză care s-a casătorit cu un Eta. „Mizerabili” lui Victor Hugo devin o poveste din războiul civil, iar Enjolras este un student japonez. Au existat cîteva excepții rare, inclusiv succesul evident al traducerii literale după „Suferințele tînărului Werther”.

Cine și-o închipuie mai aproape de noi cei de astăzi, decât ar fi putut să fi fost ea în urmă cu treizeci de ani, ignoră faptele atestate de știință, ce nu admit lipsa argumentelor.

Simpatia este limitată de înțelegere. Putem simpatiza în aceeași măsură în care înțelegem. Cineva își poate imagina că se înțelege cu un japonez sau un chinez, însă înțelegerea nu poate fi niciodată reală dincolo de cele mai simple faze ale vieții emoționale comune – în care copilul și omul sînt aceiași. Sentimentele cele mai complexe ale orientalului au fost compuse din combinații de experiențe, ancestrale și individuale, ce nu au avut nici o corespondență cu adevărat precisă cu viața din Vest și pe care nu le putem cunoaște pe deplin. Pentru motive reciproce, japonezii nu pot, chiar dacă ar dori, să ofere europenilor simpatia lor maximă.

Dar în timp ce este imposibil pentru oriental să discearnă adevărata culoare a vieții japoneze, fie ea intelectuală sau emoțională (deoarece ele sînt întreșesute), este la fel de imposibil să scape de convingerea că, în comparație cu a sa, ea este foarte redusă. Aceasta este gingașă, avînd potențial delicat de interes și valoare. Este atît de redusă, încît viața occidentală, prin contrast, pare aproape supranaturală, deoarece noi trebuie să judecăm manifestări vizibile și măsurabile. Judecînd astfel, ce contrast este între lumile emoționale și intelectuale ale Vestului și ale Estului! Nu mai puțin izbitoare ca între străzile din lemn fragile ale capitalei japoneze și soliditatea extraordinară a unei magistrale din Paris sau Londra. Cînd se compară expresiile pe care Vestul și Estul le-au dat viselor, aspirațiilor și senzațiilor lor – o catedrală gotică cu un templu Shinto, o operă de Verdi sau o trilogie de Wagner cu o prestație de gheișă, o epopee europeană cu un poem japonez – cît de incalculabilă este diferența de volum emoțional, de putere imaginativă, în sinteză artistică! Este adevărat, muzica noastră este în esență o artă modernă, dar privind înapoi prin tot trecutul nostru, diferența în forța creatoare este mai puțin însemnată – cu excepția perioadei de măreție romană, a amfiteatrelor de marmură și a apeductelor ce acopereau provincii, sau a perioadei grecești a divinului în sculptură și a supremului în literatură.

Acest lucru duce la obiectul unui alt fapt minunat în dezvoltarea bruscă a puterii japoneze. Unde sînt semnele materiale exterioare ale acestei forțe noi și imense așa cum a fost ea demonstrată, atît în productivitate cît și în război? Nicăieri! Ceea ce ne lipsește în viața ei emoțională și intelectuală, lipsește, de asemenea, în viața ei industrială și comercială – amploarea! Terenul rămîne ceea ce a fost înainte, fața sa a fost abia modificată de toate schimbările erei Meiji. Căile ferate miniaturale și stîlpii de telegraf, podurile și tunelurile, ar putea scăpa neobservate în verdele străvechi al peisajelor. În toate orașele, cu excepția porturilor deschise și a așezărilor mici de străini, abia există o stradă amintind de învățarea ideilor occidentale. S-ar putea călători două sute de mile în interiorul țării, căutînd în zadar manifestările considerabile ale civilizației noi. În nici un loc nu se găsesc ambițiile comerciale expuse în depozite uriașe sau industria extinzîndu-se sub acri de acoperișuri. Un oraș japonez este liniștit, așa cum a fost de zece secole în urmă, puțin mai mult decît un loc retras cu magazii de lemn – pitoresc, într-adevăr, așa cum sînt felinarele de hîrtie, dar mai puțin fragil. Nu există nici agitație mare și nici zgomot în orice loc – fără circulație aglomerată, fără a fi în expansiune sau huruială, fără grabă furioasă. Chiar în Tokyo te poți bucura, dacă dorești, de pacea unui sat de țară. Această lipsă de semne vizibile sau sonore ale forței nou-descoperite, ce amenință acum piețele din Vest și schimbă în mod straniu hărțile Extremului Orient, aș putea spune că îmi dă un sentiment ciudat. Este aproape de senzația pe care o ai atunci cînd, după ce ai urcat mile întregi în tăcere, pentru a ajunge la un altar Shinto, vei găsi numai vacuitate și singurătate – un spirit poznaș, plăsmuit în lemn și trîndăvind între umbre de o mie de ani. Puterea Japoniei, ca și puterea credinței ei vechi, are nevoie de puțin material de prezentare: ambele există acolo unde se află puterea reală cea mai profundă a oricărui popor important – Sufletul Rasei.

În timp ce mă gîndeam, mi-a venit în minte amintirea unui oraș mare – un oraș zidit pînă la cer și zgomotos ca marea. Amintirea aceluia zgomot revine prima, apoi viziunea definește: o prăpastie, ca fiind o stradă între munții ce sînt case. Sînt obosit, pentru că am mers multe mile dintre aceste prăpăstii de zidărie și nu am călcat pe pămînt – doar pe dale de piatră – fără să aud altceva decît tunetul agitației. Adînc sub aceste trotuare uriașe știu că există o lume înspăimîntătoare a cavernelor: sisteme artificiale întretăiate pentru apă, abur și foc. Turnul era străpuns pe ambele fațade de zeci de ferestre etajate – stînci de arhitectură ce închideau soarele. Deasupra capului, cerul albastru pal este tăiat de un labirint de linii ca pînza de păianjen – un păienjenis infinit de fire electrice. Chiar în blocul acela locuiesc nouă mii de suflete, locatarii edificiului plătind chiria anuală de un milion de dolari. Șapte milioane abia au acoperit costul acelor corpuri masive umbrind piața pînă departe și sînt mii asemenea lor. Scări de oțel și ciment, de alamă și de piatră, cu cele mai scumpe balustrade, urcă printre zecile de etaje, dar nici urmă de picior care să le calce. Prin energia apei, a aburului sau cu ajutorul energiei electrice, oamenii urcă sau coboară. Distanțele sînt prea mari pentru utilizarea membrelor. Prietenul meu, care plătește chirie de cinci mii de dolari pentru camerele sale de la al paisprezecelea etaj al unei astfel de monstruoziități nu prea îndepărtate, nu a pășit vreodată pe scara sa. Eu merg pe jos doar din curiozitate, dar dacă aș avea un scop serios, nu aș pleca: spațiile sînt prea largi, timpul este prea prețios pentru un astfel de efort lent – oamenii se deplasează de la un district la altul, din casă la birou, cu ajutorul energiei aburului. Înălțimile sînt prea mari pentru ca vocea să le traverseze, ordinele sînt date și ascultate prin intermediul mașinilor. Cu energie electrică ușile sînt deschise de la distanță; cu o singură apăsare, o sută de camere sînt luminate sau încălzite.

Toată această enormitate este dură, sinistrală și mută. Ea este enormitatea puterii matematice aplicată la capetele utilitare de soliditate și durabilitate. Aceste asociații de palate, de depozite,

de structuri de afaceri, de clădiri ce pot sau nu fi descrise, nu sînt frumoase, dar sînt sinistre. Cineva se poate simți deprimat doar de senzația de viață enormă ce le-a creat, viață fără de înțelegere, de prodigioasa manifestare de putere a acestora, o putere fără milă. Ele reprezintă expresia arhitecturală a noii epoci industriale. Și nu există nici o oprire în bubuitul roților, în asaltul copitelor sau al picioarelor omenești. Pentru a pune o întrebare, trebuie să se strige în urechea celui întrebat, iar pentru a vedea, a înțelege, a se mișca în acest mediu de înaltă presiune este nevoie de experiență. Cel care nu este obișnuit are senzația de panică, ca într-o furtună sau ca într-un ciclon. Iar toate acestea reprezintă ordinea.

Străzile monstru sar peste rîuri, trec peste canale maritime cu poduri de piatră și de oțel. Mai departe decît poate cuprinde ochiul, o zăpăceală de stîlpi, o țesătură de armături ascund malurile ce sînt stînci de zidărie. Copacii din pădure stau mai puțin înghesuiți, crengile dintr-o pădure se amestecă la o distanță mai puțin apropiată decît stîlpii și trasele acestui labirint incalculabil. Iar toate acestea reprezintă ordinea.

III

În general vorbind, noi construim pentru rezistență, japonezii pentru moment. Puține lucruri de utilizare curentă sînt făcute în Japonia cu scopul de a fi durabile. Sandale de paie uzate și înlocuite în fiecare etapă a unei călătorii, haina formată din cîteva lățimi de material prinse larg împreună pentru a fi purtate și desprinse apoi pentru a fi spălate, alte bețișoare aduse fiecărui nou invitat la un hotel, panourile ușoare de hîrtie servind în același timp pentru ferestre și pereți, înlocuite de două ori pe an, saltelele de paie înlocuite în fiecare toamnă – toate acestea sînt doar exemple luate la întîmplare din nenumăratele lucruri mici din viața de zi cu zi ce ilustrează mulțumirea națională cu caracterul temporar al lucrurilor.

Care este povestea unei locuințe japoneze obișnuite? Plecînd de acasă dimineața, observ, după ce trec de colțul străzii ce se învecinează cu a mea, cîțiva bărbați poziționînd stîlpi de bambus